

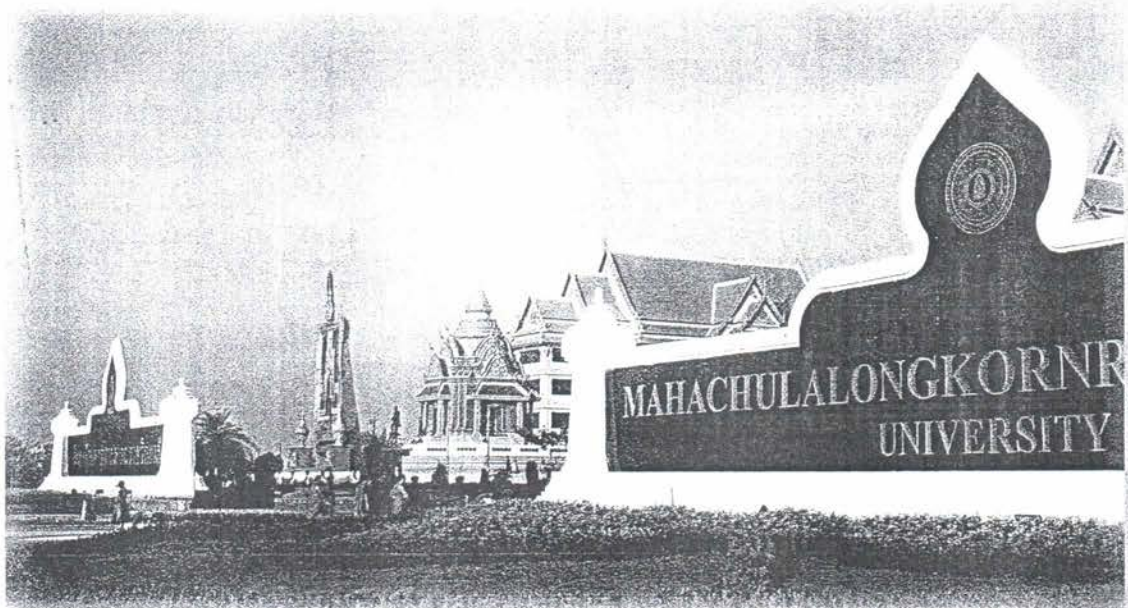
3

เอกสารประกอบ

การสัมมนาผลงานวิจัยนานาชาติ ครั้งที่ ๓

(พระพุทธรูปสำเนา : ความรู้จริงและศุภผลาพชีวิต)

๘-๑๐ มกราคม ๒๕๕๔

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยา

การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทำวิจัย

นายปฏิภาณ มหรรณนาธิบดี

ครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต

สาขาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการในการบริหารงานวิชาการ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการ และ 3) เพื่อศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินงานวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการในการบริหารงานวิชาการที่ครอบคลุมภารกิจ 6 ด้านและหน้าที่ 4 ด้าน กลุ่มประชากรประกอบด้วยผู้บริหารงานวิชาการ จำนวน 96 รูป/คน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง โดยการสอบถามและสัมภาษณ์เพิ่มเติมผู้บริหารงานวิชาการจำนวน 27 รูป/คน ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการ กลุ่มประชากรประกอบด้วยผู้บริหารงานวิชาการ จำนวน 43 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ (%), ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง พบว่า สภาพปัจจุบันและความต้องการของทุกภารกิจอยู่ในระดับปานกลางและระดับมาก

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง พบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการมีองค์ประกอบหลักอยู่ 4 ส่วนสำคัญ คือ ส่วนที่ 1 แนวคิดพื้นฐานประกอบด้วยความนำ แนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 องค์การบริหารประกอบด้วยคณะผู้บริหาร 3 ระดับ ผู้บริหารระดับสูง คณะกรรมการ หน้าที่การบริหาร ภารกิจการบริหาร และ

องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการ ส่วนที่ 3 เงื่อนไขปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบ และส่วนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข

3. ผลการศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า อายุ 31-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.21 จบการศึกษาปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 51.15 ประสบการณ์ในการทำงาน 15-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.21 ดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชา คิดเป็นร้อยละ 27.91

3.2 ผลการศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง พบว่า ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบตามความคิดเห็นของผู้บริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งด้านมีความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายส่วน พบว่า ส่วนที่ 2 องค์การบริหาร มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้มากที่สุด รองลงมา คือ ส่วนที่ 1 แนวคิดพื้นฐาน มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดและค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ส่วนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ 3.4 ภารกิจการบริหารงานวิชาการ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ข้อที่ 4 วัตถุประสงค์ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และรายข้อค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ข้อที่ 4.2.1 รูปแบบการบริหารงานวิชาการต้องอาศัยฯ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

3.3 ผลการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ พบว่า ด้านความเหมาะสม ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เห็นว่า รูปแบบเป็นการวางกรอบไว้กว้าง ๆ เพื่อให้ใช้เป็นแนวปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 67.44 ด้านความเป็นไปได้ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เห็นว่า รูปแบบเป็นการวางกรอบให้สามารถปฏิบัติงานได้จริง คิดเป็นร้อยละ 58.14 และด้านข้อเสนอแนะ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เห็นว่า รูปแบบสร้างผู้บริหารการเปลี่ยนแปลงให้ คิดเป็นร้อยละ 55.81 ตามลำดับ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย ที่ สันเกตุราชกาลที่ 5 ได้ทรงสถาปนาขึ้นเพื่อเป็นสถาบันทางการศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาการชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ โดยมีภารกิจในการจัดการศึกษาทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอกซึ่งได้บริหารจัดการศึกษาตั้งแต่พุทธศักราช 2490 เป็นต้นมา

ในรอบสิบปีที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยประสบปัญหาการจัดการศึกษามาโดยตลอดทั้งปัญหาด้านสภาพแวดล้อม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษา ปัญหาด้านปัจจัยการศึกษาที่ไม่เพียงพอ และขาดประสิทธิภาพ ทั้งด้านอาจารย์สอน ความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาของนิสิต ความไม่เท่าเทียมกันของงบประมาณที่จัดสรรให้เพื่อการศึกษา ปัญหาด้านกระบวนการจัดการที่ขาดปรัชญา และจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ขาดการพัฒนานโยบายอย่างต่อเนื่อง ขาดเอกภาพทางการบริหารทั้งระดับนโยบายและปฏิบัติ เกิดความซ้ำซ้อนของหน่วยงาน รวมทั้งขาดการติดตาม ประเมินผลอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดปัญหาทางด้านผลผลิต เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและมีมาตรฐานในระดับสากล ด้วยการพัฒนาโครงสร้างของการบริหารที่มีความยืดหยุ่น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ และเป็นระบบบริหารจัดการที่มีเอกภาพเชิงนโยบาย คือ มีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการบริหารจัดการในทุก ๆ ด้านทั้งมีเสรีภาพทางด้านวิชาการรวมทั้งการบริหารงานที่โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ มีความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่และได้รับการจัดสรรอย่างมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุด

แต่ภารกิจหลักที่สำคัญของมหาวิทยาลัยที่จะส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย คือ งานบริหารงานวิชาการจะสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์จะต้องได้รับการจัดการอย่างถูกวิธีและการที่จะบริหารหรือจัดการงานวิชาการของมหาวิทยาลัยให้สัมฤทธิ์ผล จำเป็นต้องมีทักษะในการบริหารรูปแบบกระบวนการที่เหมาะสม ผู้บริหารการศึกษาต้องให้ความสำคัญมากที่สุดกับการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัย ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานหลักเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรโดยตรง การบริหารงานวิชาการเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับผู้บริหารการศึกษา

ด้วยหลักการดังกล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงได้เลือกวิธีวิจัยเชิงรูปแบบเพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถมองเห็นภาพรวมได้อย่างชัดเจน เนื่องจากในการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนที่ดี นักวิชาการนิยมสร้างรูปแบบซึ่งเป็นสิ่งที่ได้พัฒนาขึ้นมาเพื่ออธิบายหรือแสดงให้เห็นองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปและได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอย่างเจาะลึก เพื่อให้ทราบในรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยดำเนินการ กระบวนการดำเนินงาน ผลการดำเนินงานและรูปแบบต่าง ๆ ตลอดทั้งปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง แล้วเก็บรวบรวมข้อมูลและข้อค้นพบ ตลอดจนแนวทางปฏิบัติงาน

การปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง ไปเผยแพร่แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศึกษา โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต 10 แห่งนำไปปรับปรุงแก้ไขดำเนินงานการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีการวิจัย

วิธีดำเนินงานวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการในการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ครอบคลุมภารกิจ 6 ด้านและหน้าที่ 4 ด้าน กลุ่มประชากรประกอบด้วยหัวหน้าสาขาวิชา จำนวน 61 รูป/คน รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ จำนวน 18 รูป/คน รองศาสตราจารย์ จำนวน 1 คน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 16 รูป/คน รวมจำนวนทั้งหมด 96 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง โดยการสอบถามและสัมภาษณ์เพิ่มเติมผู้บริหารงานวิชาการรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 รูป รองอธิการบดีที่วิทยาเขต จำนวน 10 รูป/คน ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 รูป คณบดี จำนวน 5 รูป/คน ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ จำนวน 10 รูป/คน รวมจำนวนทั้งหมด 27 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสอบถามแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการ กลุ่มประชากรประกอบด้วยอธิการบดี จำนวน 1 รูป ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการที่วิทยาเขต จำนวน 10 รูป ผู้อำนวยการสำนักงาน จำนวน 10 รูป/คน ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ จำนวน 10 คน หัวหน้าภาควิชา จำนวน 12 รูป/คน รวมจำนวน

ทั้งหมด 43 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการในการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง พบว่า สภาพปัจจุบันและความต้องการของทุกภารกิจอยู่ในระดับปานกลางและระดับมาก โดยภารกิจงานด้านหลักสูตรมี 1 องค์ประกอบ คือ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วางแผน กำหนด ทิศทาง สร้างค่านิยม สร้างวิสัยทัศน์ การปรับปรุงคุณภาพ จัดระบบสายงาน อำนาจหน้าที่ ภาระงาน ตรวจสอบ ติดตาม ประเมินใช้หลักสูตร แก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรในแผนงาน โครงการ กำกับแต่งตั้งคณาจารย์ตรงตามคุณวุฒิ ให้เปรียบเทียบการใช้หลักสูตร เพื่อปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงงาม มีคณะกรรมการวิเคราะห์ พัฒนา บริหารหลักสูตร ให้ เป็นไปตามปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรของมหาวิทยาลัย ด้านการเรียนการสอนมี 3 องค์ประกอบ คือ 1. การติดตามการเรียนการสอน ตรวจสอบที่การสอน แผนการสอนของคณาจารย์ วางแผนจัดปัจจัยเกื้อหนุนอาคารเรียนห้องเรียน ห้องสมุด จัด ตารางสอน วิธีการสอน มวลประสบการณ์ของหลักสูตร จัดแผนผัง ขอบข่ายงาน คณาจารย์ ปฏิบัติ งานวิชาการได้เหมาะสม 2. การปรับปรุงห้องเรียนให้สอดคล้องแต่ละรายวิชาจัดกิจกรรม การเรียนรู้เนื้อหาสาระผสมผสานความรู้อย่างสมดุลบูรณาการแบบองค์รวม จัดกิจกรรมเรียนรู้ จากประสบการณ์จริงและตรง สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3. การส่งเสริมคณาจารย์จัด กิจกรรมสอดคล้องกับหลักสูตรเพื่อพัฒนา ความรู้ของนิสิต ตรวจสอบเอกสารการสอนสอดคล้อง กับปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ของหลักสูตร จัดหาหนังสือ ตำรา ตามเกณฑ์มาตรฐาน ทบวงมหาวิทยาลัย ใช้วิธีสอน สิ่งสนับสนุนการสอน ปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพ ด้านการ วัดผลประเมินผลมี 2 องค์ประกอบ คือ 1. การจัดคณาจารย์รับผิดชอบวัดผลประเมินผล วางแผน ส่งเสริมให้คณาจารย์มีความรู้การวัดผลประเมินผล จัดเตรียมแผนเทียบโอนตามเป้าหมาย หลักสูตร จัดวัสดุอุปกรณ์ แบบฟอร์มวัดผลประเมินผล จัดปฏิทินวัดผลให้ทราบทุกหน่วยงาน แต่งตั้งคณะกรรมการวัดผล จัดปฏิทินวัดผลให้ทราบทุกหน่วยงาน แต่งตั้งคณะกรรมการวัดผล ประเมินผลอย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพ เพื่อนำผลมาปรับปรุงประกันคุณภาพการศึกษา 2. การ กำหนดให้คณาจารย์วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ส่งเสริมคณาจารย์ใช้วิธี ประเมินผลตรงกับวัตถุประสงค์ มีโครงการ ผลงาน จัดระบบบริหารคณาจารย์สอดคล้องกับพันธ กิจ ภารกิจ วัตถุประสงค์เพื่อเป้าหมายของการบริหารงานวิชาการ ตรวจสอบการวัดผล

ประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แผนงาน ตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย ด้านสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มี 4 องค์ประกอบ คือ 1. การวางแผนนำความรู้ทางเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานประกอบการ แหล่งวิทยากรมาประยุกต์ใช้ วางแผนสำรวจคณาจารย์ผลิตสื่อสอดคล้องกับการเรียนรู้มอบหมายให้ผู้ดูแลสื่อเป็นระบบสะดวกต่อการใช้ 2. การส่งเสริมให้คณาจารย์นิสิตผลิตจัดทำใช้รักษาสื่อ ส่งเสริมให้ใช้สื่อทันสมัย มีประสิทธิภาพ อำนวยความสะดวกให้คณาจารย์ปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย ส่งเสริมให้คณาจารย์เขียนเอกสารคำสอน แต่งตำรา 3. การจูงใจให้คณาจารย์เต็มใจ ตั้งใจปฏิบัติงาน ใช้สื่อสารให้บุคลากรเข้าใจกัน ทราบเป้าหมาย 4. วิธีดำเนินงานชัดเจน กำกับติดตามประเมินผล สรุปรายงานสื่อการใช้สื่อทุกภาคเรียน ติดตามประเมินผลใช้สื่อเพื่อการเรียนการสอนสม่ำเสมอเป็นระบบ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาวัตถุประสงค์ให้เพียงพอสะดวก ด้านการประกันคุณภาพการศึกษามี 3 องค์ประกอบ คือ 1. การวางแผนให้หัวหน้าสาขาวิชาจัดทำแผนสอดคล้องกับปรัชญา วัฒนธรรม พันธกิจ วัตถุประสงค์ วิเคราะห์แผนงาน นโยบาย กลยุทธ์เพื่อคล่องตัวของงานวิชาการ วิเคราะห์งานวิชาการชัดเจน นำไปปฏิบัติได้จริง 2. การกำหนดแผนงาน มาตรการ เกณฑ์รับนิสิตชัดเจน กำหนดเกณฑ์ปฏิบัติ รายงานผลให้ทราบทั่วกัน จัดระบบโครงสร้างหน่วยงานรับผิดชอบ ประกาศนโยบายแนวทางการควบคุมคุณภาพหลักสูตรได้มาตรฐาน จูงใจให้ทำแบบฟอร์มรายงานได้มาตรฐานเที่ยงตรง 3. การจูงใจนำการวางแผน จัดทำแผน นโยบาย จัดโครงการได้มาตรฐาน สร้างการรับรู้ ยอมรับระบบควบคุมคุณภาพที่ชัดเจน จัดทำคู่มือปฏิบัติงานที่มีตัวบ่งชี้คุณภาพและมีบุคลากรรับผิดชอบ กำกับคัดเลือกนิสิตปริญญาตรี-โทตรงกับแผนผลิตบัณฑิต และด้านการประชุมอบรมสัมมนาวิชาการมี 5 องค์ประกอบ คือ 1. การจัดประชุมอบรมสัมมนางานวิชาการ เช่น จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปรีกษาหรือการประชุมเพื่อทำแผนอบรมคณาจารย์ กำหนดเป้าหมาย นโยบาย มาตรการ กลยุทธ์ดำเนินงานได้เหมาะสม 2. การสนับสนุนคณาจารย์เข้ารับการอบรมสัมมนางานวิชาการที่ทันสมัยทั้งภายในและภายนอก สนับสนุนวัตถุประสงค์ใช้ประชุมเพื่อพัฒนาคณาจารย์สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของวิทยาเขต 3. การจัดทำมาตรฐานเอกสารให้คณาจารย์เข้าประชุมสัมมนางานวิชาการ จัดบริการหรือนำเสนอผลงานวิชาการแก่สาธารณชน 4. การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้จัดข้อมูลข่าวสารของวิทยาเขตให้ถึงชุมชน ตรวจสอบติดตามให้คณะกรรมการบริการงานวิชาการแก่สังคม 5. การนำความรู้จากอบรมมาแก้ปัญหา ปรับความคิดเห็น สรุปทางปฏิบัติตรงกัน สร้างขวัญกำลังใจ แรงจูงใจ โดยยกย่องชมเชยคณาจารย์ที่มีผลงานทางวิชาการ ส่วนด้านหน้าที่การบริหารงานวิชาการ พบว่า ด้านหน้าที่การวางแผนมี ด้านหน้าที่การวางแผนมี 4 องค์ประกอบ คือ 1. ผู้บริหารวางแผน กำหนดทิศทาง

พัฒนาผู้บริหารให้เป็นนักบริหารมืออาชีพ มีความสามารถ เป็นผู้นำ เป็นผู้ตัดสินใจในการบริหารงานวิชาการได้ ให้มีงบประมาณบริหาร แบ่งงานบริหารงานวิชาการให้แต่ละฝ่ายรับผิดชอบโดยตรง มีความเป็นเอกภาพ ไปในทิศทางเดียวกันทั้งแผนระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว พร้อมกับพัฒนาคณาจารย์ให้เป็นผู้เชี่ยวชาญสามารถเขียนตำรา เอกสารประกอบการสอน การใช้เทคโนโลยี ให้มีแผนงานแผนปฏิบัติการรองรับ 2. คณาจารย์หรือบุคลากรดำเนินงานตามหลักการและแนวปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การมีความรู้ความเข้าใจในนโยบาย แผนงาน ปรัชญา ปณิธาน ทิศทาง นโยบายด้านการวางแผน การบริหารงานหลักสูตร การบริหารจัดการทรัพยากรของแต่ละหน่วยงานย่อยในวิทยาลัยสงฆ์ การพัฒนาองค์ความรู้ การประสานงาน และการให้ความร่วมมือต่อหน่วยงานภายในและภายนอกอย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน

4. การดำเนินงานตามวงจรรอบ PDCA ในงานต่าง ๆ ที่สอดคล้องตามกลยุทธ์ และนโยบายของวิทยาลัยสงฆ์และมหาวิทยาลัย ด้านหน้าที่การจัดหน่วยงานและจัดบุคลากรมี 2 องค์ประกอบ คือ 1. การปฏิบัติงาน โดยยึดตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้พร้อมค้ำประกันถึงทรัพยากรและข้อจำกัดต่าง ๆ ที่มีอยู่ 2. การปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ การระดมความคิดเห็นและร่วมมือกันอย่างจริงจัง ในการทำงาน การทำตามนโยบายและรักษาระเบียบ ข้อบังคับ ความตระหนักและพยายามเพื่อให้เกิดคุณภาพ การปฏิบัติตามทิศทางของมหาวิทยาลัยและวิทยาเขตที่กำหนดไว้ ด้านหน้าที่การนำมี 2 องค์ประกอบ คือ 1. คณาจารย์หรือบุคลากรมีความเข้าใจ ปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีจิตสำนึกของการรักษาไว้ซึ่งคุณภาพ ปฏิบัติตามระบบการประกันคุณภาพ ร่วมมือร่วมใจกันในการทำงาน เข้าใจและเห็นความสำคัญของระบบคุณภาพ 2. การปลูกจิตสำนึกของตนเองอยู่เสมอ ในภารกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการดำเนินงานทางด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยและวิทยาเขต นอกจากนี้ หมั่นตรวจสอบและประเมินผลศักยภาพและผลงานต่าง ๆ ของตนเองทุก ๆ เดือน พร้อมทำการปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นไป และด้านหน้าที่การควบคุมมี 3 องค์ประกอบ คือ 1. การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนให้บุคลากรทุกระดับทางด้านวิชาการและคณาจารย์หรือบุคลากรอื่น ๆ มีความรู้แท้จริงที่พร้อมจะมีส่วนร่วมในการทำงานให้หน่วยงานบรรลุเป้าหมายได้ 2. การปลูกจิตสำนึกอยู่เสมอในภารกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการดำเนินงานทางด้านวิชาการของวิทยาเขต 3. การตรวจสอบและประเมินผลด้านศักยภาพและผลงานต่าง ๆ ของตนเองทุก ๆ เดือน พร้อมทำการปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นไป

ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง พบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการมีองค์ประกอบหลักอยู่ 4 ส่วนสำคัญ คือ

ส่วนที่ 1 แนวคิดพื้นฐานประกอบด้วย

1. **ความนำ** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้บริหารจัดการ การศึกษาระดับปริญญาตรี คณะพุทธศาสตร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2490 และได้เริ่มขยายสาขาวิชา ออกไป โดยจัดตั้งคณะครุศาสตร์ขึ้น ในปี พ.ศ. 2504 คณะมนุษยศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2506 และคณะสังคมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2512 ตามลำดับ ต่อมาได้เริ่มขยายการบริหารจัดการศึกษา ออกไปยังส่วนภูมิภาคมากขึ้น โดยจัดตั้งวิทยาเขตหนองคาย ในปี พ.ศ. 2521 ภาคใต้วิทยาเขต นครศรีธรรมราช ในปี พ.ศ. 2528 ภาคเหนือวิทยาเขตเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2528 เป็นต้น ปัจจุบันมีวิทยาเขต 10 แห่ง และทุกวิทยาเขตได้เปิดสอนเช่นกันทั้ง 4 คณะ

2. **แนวคิด** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต 10 แห่ง เป็นการบริหารจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยที่ ใกล้ชิดกับประชาชนและท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่รองรับการกระจายอำนาจจากมหาวิทยาลัย ส่วนกลาง เพื่อเชื่อมโยงนโยบายทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยส่วนกลางและของรัฐบาลไปสู่ การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

3. **หลักการ** การบริหารจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตทุกแห่ง เป็นการบริหารจัดการศึกษาที่คำนึงถึงหลักเอกภาพด้านนโยบายที่ หลากหลายทางการปฏิบัติ หลักการกระจายอำนาจ หลักความยืดหยุ่นทางการบริหาร หลักการ ตรวจสอบและถ่วงดุล หลักการมีส่วนร่วม หลักการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ หลักการบริหารจัดการที่ ดี หลักการประกันคุณภาพการศึกษา

4. **วัตถุประสงค์** เพื่อให้มีรูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าของสังคม โลกในยุคโลกาภิวัตน์ บนพื้นฐานของบริบทสังคมชนบทไทยและท้องถิ่น มีความยืดหยุ่น ทันสมัย สามารถปรับปรุงพัฒนาเทคนิคการบริหารงานวิชาการ และทักษะการบริหารงานที่สร้างเสริม ความสัมพันธ์อันดีได้อย่างต่อเนื่องที่คณะผู้บริหารระดับสูง คณะกรรมการบริหาร และ ผู้ปฏิบัติงานตลอดจนคณาจารย์เจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้ ความเข้าใจสามารถดำเนินการตามบทบาท อำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ส่วนที่ 2 องค์การบริหารประกอบด้วยคณะบุคคลผู้บริหารงานวิชาการมี 3 ระดับ คือ

1. สภาวิทยาเขต
2. สำนักวิชาการ
3. วิทยาลัยสงฆ์

ส่วนที่ 3 เจ็อนไขปัจจุัยความสำเร็จของรูปแบบ

1. รูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต จะประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับคณะผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่ให้การสนับสนุนการศึกษา
2. รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีรากฐานตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรที่เข้มแข็ง
3. ผู้บริหารตระหนักถึงความรับผิดชอบ โดยร่วมมือและรวมพลังสร้างความสำเร็จในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ร่วมกัน

ส่วนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข

ปัญหาอุปสรรค

1. รูปแบบการบริหารงานวิชาการเป็นลักษณะของการบริหารงานวิชาการที่ผสมผสานอยู่กับงานการบริหารการศึกษาจึงเป็นปัญหาและอุปสรรคในการใช้รูปแบบอยู่มาก
2. รูปแบบการบริหารงานวิชาการต้องอาศัยหรือใช้ผู้บริหารในวิทยาเขตปฏิบัติงาน
3. รูปแบบการบริหารงานวิชาการ เป็นลักษณะของการบริหารงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันและองค์ความรู้ทางการบริหารของผู้บริหารทุกระดับ

แนวทางแก้ไข

1. เมื่อนำรูปแบบไปใช้ ควรเสนอขอความเห็นชอบต่อผู้บริหารทุกระดับเสียก่อน
2. หน่วยงานที่นำรูปแบบไปใช้ควรศึกษารูปแบบให้เข้าใจ ในการนำรูปแบบไปใช้จะต้องสร้างความเข้าใจร่วมกัน ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม
3. การนำรูปแบบไปใช้ต้องมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะนำเข้าสู่กระบวนการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการ ซึ่งต้องเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารการศึกษา
4. รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีผู้บริหารรับผิดชอบเป็นหลัก ในการดำเนินการส่งเสริมการบริหารงานอย่างจริงจัง ทั้งในด้านการเสริมสร้างทัศนคติและความรู้ ความเข้าใจ และการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานของผู้บริหารงานวิชาการ

ผลการศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง พบว่า ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบตามความคิดเห็นของผู้บริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งด้านมีความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.89$, $\bar{X} = 4.98$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายส่วนพบว่า ส่วนที่ 2 องค์การบริหาร มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้มากที่สุด ($\bar{X} = 4.96$, $\bar{X} = 4.98$) รองลงมา คือ ส่วนที่ 1 แนวคิดพื้นฐาน มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$, $\bar{X} = 4.91$)

และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ส่วนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.84, \bar{X}=4.90$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ 3.4 ภารกิจการบริหารงานวิชาการ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.97, \bar{X}=4.99$) รองลงมา ข้อที่ 4 วัตถุประสงค์ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.92, \bar{X}=4.96$) และรายข้อค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ข้อที่ 4.2.1 รูปแบบการบริหารงานวิชาการต้องอาศัยฯ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.66, \bar{X}=4.72$)

ส่วนผลการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ พบว่า ด้านความเหมาะสม ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เห็นว่า รูปแบบเป็นการวางกรอบไว้กว้าง ๆ เพื่อให้ใช้เป็นแนวปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 67.44 ด้านความเป็นไปได้ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เห็นว่า รูปแบบเป็นการวางกรอบให้สามารถปฏิบัติงานได้จริง คิดเป็นร้อยละ 58.14 และด้านข้อเสนอแนะ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เห็นว่า รูปแบบสร้างผู้บริหารการเปลี่ยนแปลงให้ คิดเป็นร้อยละ 55.81 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต 10 แห่ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีข้อเสนอแนะ 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ ในการนำการพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการไปใช้ ควรปฏิบัติดังนี้

1.1 การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการ ผู้วิจัยได้ศึกษาพัฒนาขึ้นมาครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมของทุกวิทยาเขต ไม่ได้แยกตามวิทยาเขตทั้ง 10 แห่ง หรือตามหน่วยงานที่สังกัดในวิทยาเขต ดังนั้น การนำผลการวิจัยไปใช้ ควรวิเคราะห์ลักษณะการบริหารงานวิชาการ ลักษณะการสั่งงาน และลักษณะหน่วยงานหรือ วิทยาเขต จะช่วยให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

1.2 ควรศึกษาเป้าหมายของรูปแบบ ขั้นตอน แนวคิด หลักการ องค์ประกอบ และเงื่อนไขของรูปแบบ พร้อมทั้งเนื้อหาสาระและกิจกรรมการบริหารงานวิชาการของรูปแบบในแต่ละส่วนของรูปแบบให้เข้าใจ จะเป็นผลทำให้การบริหารงานวิชาการสะดวกง่าย และเห็นผลเป็นรูปธรรมขึ้น

1.3 ควรศึกษาเอกสารคู่มือรูปแบบที่ผู้วิจัยได้ให้มา ซึ่งมีเนื้อหาสาระของงานวิชาการที่ครอบคลุมภารกิจการบริหารงานวิชาการ 6 ด้าน และหน้าที่การบริหารงานวิชาการ 4

ด้าน ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารงานวิชาการสามารถนำรูปแบบไปใช้ได้ ในเหตุการณ์จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ควรมีการจัดประชุมเชิงสัมมนา เพื่อทำความเข้าใจและพิจารณาความเป็นไปได้ในแต่ละประเด็นของรูปแบบ หรือปรับปรุงประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพจริงของวิทยาเขตก่อนนำไปสู่การปฏิบัติในทางบริหารงานวิชาการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยที่กำหนดให้รูปแบบการบริหารงานวิชาการ มีการให้ประชุมสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้มีการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผู้บริหารงานวิชาการในตำแหน่งต่าง ๆ ของวิทยาเขตต่อไป

2.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า คุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งผู้บริหารงานวิชาการในวิทยาเขตมีความสำคัญและมีความหลากหลาย โดยเฉพาะคุณสมบัติทางวิชาการ ผู้วิจัยจึงขอเสนอว่า ควรจะมีการศึกษาวิจัยในเรื่องของการพัฒนาคุณสมบัติที่เหมาะสมและวิธีการได้มาซึ่งตำแหน่งของ ผู้บริหารงานวิชาการในวิทยาเขตต่อไป

2.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารการศึกษาเป็นห่วงในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาภายในอยู่มาก ผู้วิจัยขอเสนอว่า ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาในวิทยาเขตต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ได้ให้ทุนสนับสนุนและด้วยความช่วยเหลือและการให้คำแนะนำปรึกษาเป็นอย่างดีของคณาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รวมทั้งคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

กองวิชาการ สำนักงานอธิการบดี. **คู่มือระบบประกันคุณภาพมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ : ไทยรายวันการพิมพ์, 2547.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. **การบริหารงานวิชาการ**. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี, 2546.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. **คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ : บริษัทจุดทอง, 2549.

อำรุง จันทวานิชและไพบุลย์ แจ่มพงษ์. **การศึกษา : แนวทางการประกัน**. กันยายน 2542.